

Гончарук И.В. Регулирование и эффективность функционирования рынка ценных бумаг в Украине

Исследованы проблемы регулирования и эффективности функционирования рынка ценных бумаг в Украине. Доказано, что эффективность РЦБ в значительной мере обусловлена его способностью обеспечивать механизм инвестирования, перераспределения средств во всех звеньях экономики, а также их использования. Предложено повысить эффективность и функциональные возможности рынка ценных бумаг в Украине через проведение активной государственной политики и сознательной деятельности участников РЦБ в Украине.

Ключевые слова: антикризисное регулирование, государственное регулирование, эффективность, корпоративное регулирование, рынок ценных бумаг (РЦБ), саморегулирование.

Goncharuk I.V. Control and operational efficiency securities market in Ukraine

The article examines the problems of regulation and efficiency of the securities market in Ukraine. It is shown that the efficiency of RSC largely due to its ability to provide investment facilities, reallocation of funds in all branches of the economy, and their use. An increase efficiency and functionality of the securities market in Ukraine through the implementation of active and deliberate policy of RSC members in Ukraine.

Keywords: crisis regulation, government regulation, efficiency, corporate regulation, securities market (RSC), self-regulation.

УДК 336.14 *Магістр Х.І. Грех; доц. М.І. Кульчицький, канд. екон. наук – Львівський НУ ім. Івана Франка*

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Розглянуто проблеми сучасного трактування сутності бюджетної системи та з'ясування її основних принципів. На основі виявлення моделі бюджетних відносин, що сформувалась в Україні, з'ясовано значення бюджетних ресурсів у формуванні бюджетної системи держави. Очевидно, що бюджетна система потребує вдосконалення форм та методів планування бюджетів різних рівнів, ефективного використання бюджетних коштів, реформування міжбюджетних відносин.

Ключові слова: бюджет, бюджетна система, фінансова децентралізація, модель бюджетних відносин, проактивна бюджетна політика, бюджетні ресурси, державний бюджет, місцеві бюджети.

З часу проголошення незалежності Україна стала на шлях докорінного реформування усіх сфер людської діяльності, з метою забезпечення прав і свобод людини, гідних умов її життя, піднесення української економіки та загального добробуту населення України.

Бюджет та бюджетна система загалом належать до тієї сфери життя, що безпосередньо стосується інтересів всіх і кожного. У бюджеті будь-якої країни знаходять відображення важливі економічні, соціальні, політичні проблеми життя суспільства, а також кожної людини зокрема.

Головним індикатором стану держави є бюджетна система країни. Від того наскільки правильно її побудовано залежить ефективне функціонування всієї національної економіки країни.

Бюджетна система – це сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного й адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права [2].

Правові засади функціонування бюджетної системи України, її структура і принципи визначаються Конституцією України та Бюджетним кодексом України, прийнятим у червні 2001 р. Верховною Радою України [1,3]. Бюджетна система України ґрунтується на принципах: єдності бюджетної системи України; збалансованості; самостійності; повноти; обґрунтованості; ефективності; субсидіарності; цільового використання бюджетних коштів; справедливості та неупередженості; публічності та прозорості; відповідальності учасників бюджетного процесу [1].

Бюджетна система заснована на економічних відносинах і юридичних нормах сукупності бюджетів, які розробляються, затверджуються і виконують органи державної влади і місцевого самоврядування всіх рівнів (рис.).

Сукупність всіх бюджетів, що входять до складу бюджетної системи України, є зведеним бюджетом України, який називають консолідованим бюджетом. Бюджет Автономної Республіки Крим (АРК) об'єднує республіканський бюджет та бюджети районів і міст республіканського підпорядкування АРК. До місцевих бюджетів належать обласні, міські, районні, районні в містах, селищні та сільські бюджети. Бюджет області об'єднує обласний бюджет та бюджети районів і міст обласного підпорядкування.

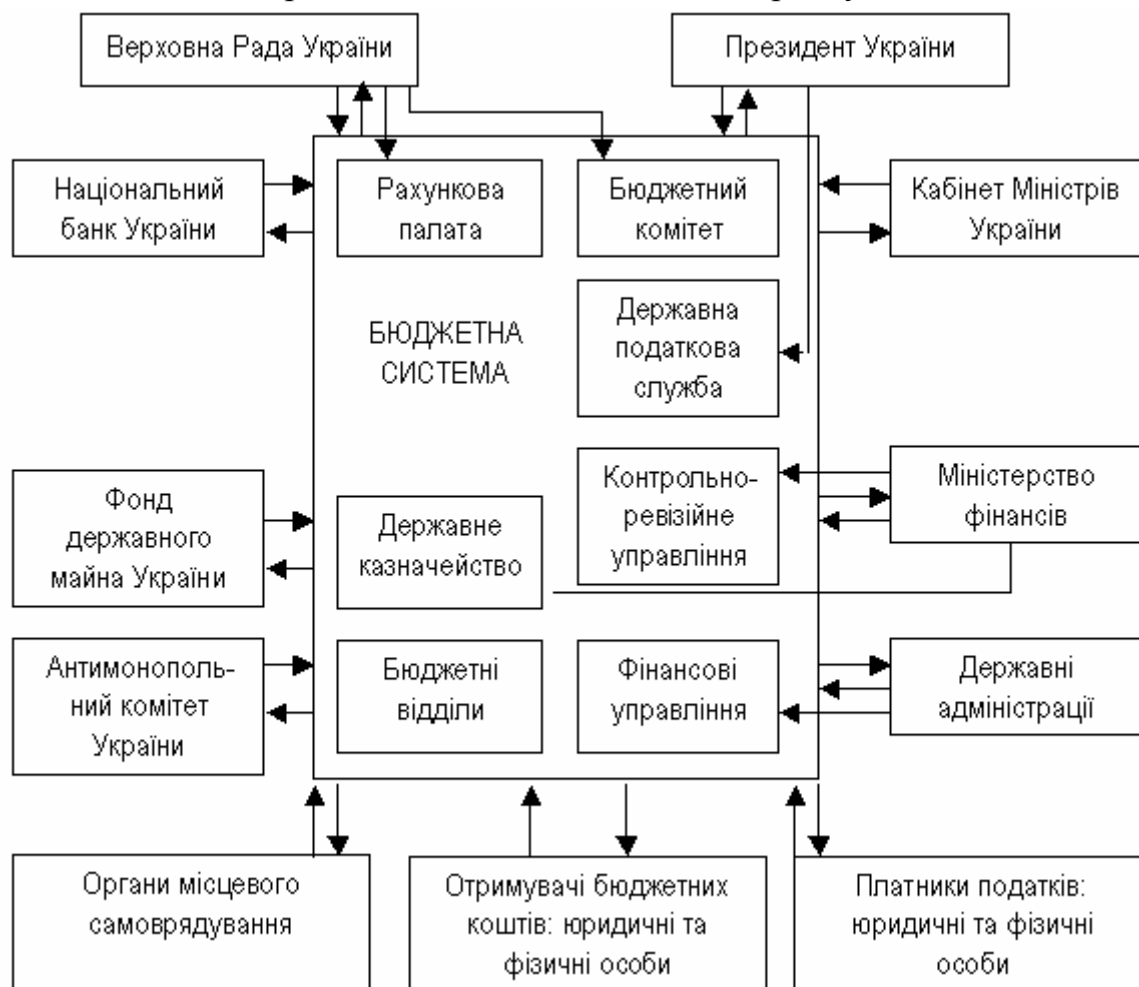

Рис. Складові частини бюджетної системи [5]

Бюджет району складається з районного бюджету, бюджетів міст районного підпорядкування, селищних та сільських бюджетів. Селищні та сільські бюджети створюються за рішенням районних, міських рад народних депутатів за наявності необхідної фінансової бази. Районні, міські ради визначають доходи відповідних селищних і сільських бюджетів. Бюджет міста, яке має районний поділ, об'єднує міський бюджет та бюджети районів, що входять до його складу. Загальне управління бюджетною системою в Україні здійснюють органи державної влади та управління, а саме: Верховна Рада та Кабінет Міністрів України.

У бюджетній системі України постійно виникають відносини між бюджетами різних рівнів і видів. На сьогодні питання децентралізації бюджетної системи України є дуже актуальним, оскільки фінансова децентралізація є однією з фундаментальних умов незалежності та життєздатності органів місцевої влади [5]: децентралізація процесів ухвалення рішень збільшує можливості участі місцевої влади у розвитку підконтрольної їй території; фінансова децентралізація сприяє ефективному забезпеченню суспільними послугами шляхом ретельнішого узгодження видатків органів влади з найнеобхіднішими місцевими потребами.

Бюджетний кодекс 2001 р. був досить прогресивним документом для свого часу [1], проте сьогодні він вже не здатен вирішити нові актуальні завдання, серед яких:

- формування певних обмежень та стримувань для необґрунтованого розширення бюджетних видатків;
- запобігання надмірній борговій активності уряду з метою фінансування поточних видатків;
- інституціоналізація та підвищення ефективності капітальних видатків бюджету;
- перерозподіл дохідних джерел та зобов'язань між центральним та місцевими бюджетами;
- підвищення ефективності роботи Стабілізаційного фонду, пошук та закріплення за ним відповідних фінансових ресурсів;
- упорядкування функціонування спеціального фонду;
- урегулювання горизонтальних потоків фінансових ресурсів між бюджетом та іншими квазіпублічними фінансовими структурами та позабюджетними фондами.

Сучасна модель бюджетної системи формує простір для маніпулювання фінансовими потоками, внаслідок чого бюджетні ресурси часто використовують не за призначенням, неефективно, а на окремих щаблях бюджетної системи формуються дисбаланси. Інтегрованим показником проблем глибини дисбалансів сектору публічних фінансів є сукупний дефіцит, який за 2009 р. сягнув 12 % ВВП. У 2010 р. завдяки економічному зростанню уряду вдасться лише зупинити процес поглиблення дисбалансів. Одним з ризиків для стабільності сектору є те, що уряду поки що не вдається зупинити серйозну негативну тенденцію різкого випереджаючого зростання поточних видатків бюджету порівняно з доходами, яка спостерігається в Україні з 2007 р. [6, с. 32].

Період посткризового відновлення економіки, до якого поступово переходить Україна, формує специфічні вимоги, які спонукають до змін у механіз-

мах функціонування та устрої практично усіх складових національної економічної системи. У цьому контексті, проактивна бюджетна політика повинна:

- зводити до мінімуму втрати під час наповнення дохідної частини бюджету;
- забезпечувати багатовимірність охоплення бази оподаткування;
- передбачати прозорий вичерпний набір податкових стимулів;
- забезпечувати цільовий характер видатків;
- бути орієнтованою на досягнення мультиплікативного ефекту;
- підтримувати прийнятну пропорцію між обсягами бюджетних запозичень та структурою видаткової частини;
- забезпечувати оптимізацію процедур з метою мінімізації трансакційних видатків у відносинах із бюджетом;
- забезпечувати оперативне коригування обсягів бюджетних видатків.

Уже сьогодні існує повне розуміння необхідності подальшого поступального розвитку бюджетної системи України з метою її гармонізації з міжнародними та європейськими стандартами управління бюджетними коштами та наближення практики національного бюджетування до передового зарубіжного досвіду.

Необхідність внесення змін до нормативно-правових актів у бюджетній сфері насамперед зумовлена потребою розширення фінансової основи місцевого самоврядування як важливої складової частини механізму підвищення добробуту населення й економічного розвитку громад, удосконалення міжбюджетних відносин із метою забезпечення справедливого й неупередженого розподілу бюджетних ресурсів та дотримання визначених законодавством принципів збалансованості й самостійності бюджетів, підвищення ефективності використання бюджетних коштів, створення стимулів розширення й мобілізації належних бюджету доходів [4].

За ініціативою уряду в 2010 р. парламент ухвалив новий Бюджетний кодекс, в якому спробував удосконалити функціонування бюджетної системи. Вже з 2011 р. Україна має оновлену архітектуру бюджетної системи [2].

Структура та зміст нового Бюджетного кодексу свідчать про те, що уряд намагався уникнути революційних змін, і більшою мірою зосередився на удосконаленні попереднього варіанту документу. Однак він вносить відчутні зміни до бюджетної системи України, які відкривають нові можливості для підвищення ефективності функціонування бюджетного механізму, хоча окремі новації створюють серйозні ризики. Позитивні новації нового Бюджетного кодексу стосуються удосконалення горизонтальної структури бюджетної системи, підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів, розширення бюджетних інструментів економічної політики.

Важливим досягненням бюджетної реформи стало зменшення ролі держави у забезпеченні регіонів коштами для розвитку і одночасне створення можливостей для самостійного пошуку джерел формування власної фінансової бази. Водночас, уряд ще не готовий провести глибинну децентралізацію бюджетної системи. Серед актуальних проблем бюджетної системи, які залишилися невирішеними, потрібно назвати відсутність регламентації функціонування Стабілізаційного фонду, невирішеність питання щодо підвищення ефективності інвестиційних видатків бюджету, неврегульованість фінансових потоків між державним бюджетом, державними бюджетними фондами та

іншими квазіпублічними структурами сектору державних фінансів, відсутність достатніх обмежень щодо боргової політики уряду, значна неузгодженість бюджетної та податкової систем.

Новий Бюджетний кодекс запроваджує нові потенційно досить дієві та ефективні інструменти економічного зростання, проте існує ризик нівелювання їх ефективності через недостатню "глибину" реформ. Підвищення ефективності функціонування бюджетної системи України в середньостроковій перспективі можливе лише через подальше реформування її архітектури [6, с. 33]. Ґрунтуючись на завданнях, які постають перед бюджетною системою в умовах посткризового відновлення економіки, аналізі проблем, які їй сьогодні властиві, в ході подальшого реформування раціональним бачиться внесення таких ключових змін до архітектури бюджетної системи:

- розподілити державний бюджет на поточний та бюджет розвитку;
- структурувати загальний фонд державного бюджету;
- продовжити бюджетну децентралізацію;
- запровадити систему збалансованих автономних фондів сектору державних фінансів;
- переглянути механізми перерозподілу загальнонаціональних податків.

Перелічені напрями змін до архітектури бюджетної системи є основними завданнями щодо стратегічного розвитку бюджетної системи, які надалі будуть уточнюватись та розширюватись відповідно до актуальних завдань сучасності й основних тенденцій розвитку суспільства в майбутньому.

Література

1. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001 р., № 2542-III.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р., № 2456-VI.
3. Конституція України від 28.06.1996 р., № 254 к/96-ВР.
4. Демідків О.І. Напрями поглиблення бюджетної реформи в Україні / О.І. Демідків // Фінанси України. – 2009. – № 3. – С. 46-55.
5. Кушинова Н.Г. Стратегічні напрями розвитку бюджетної системи України / Н.Г. Кушинова, Т.О. Гринь // Сталий розвиток економіки : Всеукр. наук.-виробн. журнал. – 2010. – № 1. – С. 160-163.
6. Нова архітектура бюджетної системи України: ризики та можливості для економічного зростання / за ред. засл. екон. України Я.А. Жаліла. – К. : Вид-во НІСД, 2010. – 35 с.

Грэх Х.И., Кульчицкий М.И. Бюджетная система Украины и пути ее совершенствования

Раскрыты проблемы современной трактовки сущности бюджетной системы и выяснения ее основных принципов. На основе выявления модели бюджетных отношений, которая сформировалась в Украине, выяснено значение бюджетных ресурсов в формировании бюджетной системы государства. Очевидно, что бюджетная система нуждается в совершенствовании форм и методов планирования бюджетов разных уровней, эффективном использовании бюджетных средств, реформировании межбюджетных отношений.

Ключевые слова: бюджет, бюджетная система, финансовая децентрализация, модель бюджетных отношений, проактивная бюджетная политика, бюджетные ресурсы, государственный бюджет, местные бюджеты.

Hrech Ch.I., Kulthyskyi M.I. Budgetary system of Ukraine and ways of its perfection

An author exposed the problems of modern interpretation of essence of budget system and finding out of her basic principles. The value of budget resources are found out

in forming of the budget system of the state (on the basis of exposure of the Ukrainian model of budget relations). It's obvious that the budget system needs improvement forms and methods of budget planning of different levels, efficient use of budget funds, reformation of interbudget relations.

Keywords: budget, budget system, financial decentralization, model of budget relations, proactive fiscal policy, budget resources, the state budget, local budgets.

УДК 658.6/8:336.226.14

*Магістр О.І. Грициняк; доц. О.О. Кундицький,
канд. екон. наук – Львівський НУ ім. Івана Франка*

ЗНАЧЕННЯ ВЛАСНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА ПРИ ФІНАНСУВАННІ ВИРОБНИЧОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглянуто значення власних коштів підприємства при фінансуванні виробничо-господарської діяльності. Особливу увагу приділено амортизаційній політиці та напрямам її удосконалення. Доведено, що власні кошти підприємства є найвагомим джерелом фінансування внутрішньогосподарської діяльності підприємства.

Ключові слова: джерела фінансування, прибуток, амортизаційна політика, інвестування.

Розвиток економіки зумовлює необхідність вирішення проблем ресурсного забезпечення підприємств. Вітчизняні економісти оцінюють потребу українських підприємств в інвестиційних ресурсах неоднаково. Так, наприклад, С. Онишко вважає, що лише для підтримання наявних виробництв у робочому стані Україні необхідно не менше 100 млрд дол. [4, с. 46]. Своєю чергою, В. Геєць доводить, що лише для підтримання нинішнього рівня фондооснащеності вітчизняних підприємств необхідно в середньому на рік вкладати щонайменше 20,0 млрд грн. Якщо враховувати, що відновлення основних фондів має відбуватися на новій технологічній основі, що ґрунтується на інтелектуалізації функціонування виробничого апарату, який збільшує їх вартість не менш як у 1,5 рази, то сума капітальних вкладень в економіку для підтримання й оновлення виробничого апарату в Україні має досягати близько 350 млрд грн. Отже, на найближчих 10 років це мало б становити у середньому 35 млрд грн на рік [1, с. 228].

Так чи інакше, але обсяг капітальних вкладень вітчизняних підприємств нині є значно меншим від необхідного (табл. 1).

Табл. 1. Інвестиції в основний капітал [6]

Роки	Освоєно ¹	
	у фактичних цінах, млн грн	частка до попереднього року, %
1995	937816 (млрд крб)	71,5
1996	12557	78,0
1997	12401	91,2
1998	13958	106,1
1999	17552	100,4
2000	23629	114,4
2001	32573	120,8
2002	37178	108,9
2003	51011	131,3